

majstora s kraja XIV. st., školovana u krugu venec. radionica trecenta. U kapeli je gotička drvena plastika (Sv. Bartolomej), prenesena iz obližnje kapele Sv. Bartolomeja.

LIT.: Inventario degli oggetti d'arte d'Italia, V. Provincia di Pola, Roma 1935. — *Lj. Karaman*, O srednjovjekovnoj umjetnosti Istre, HZ, 1949. — *A. Mohorovičić*, Problem tipološke klasifikacije objekata srednjovjekovne arhitekture na području Istre i Kvarnera, Ljetopis JA, 1957, 62. — *B. Bačić*, Starohrvatsko groblje u Žminju u Istri, SHP, 1958. — *B. Fučić*, Istarske freske, Zagreb 1963. — *I. Perčić*, Zidno slikarstvo Istre (katalog), Zagreb 1963. — *A. Šonje*, Crkvena arhitektura zapadne Istre, Zagreb 1982. — *B. Fučić*, Glagoljski natpisi, Zagreb 1982. — *V. Ekl*, Gotičko kiparstvo u Istri, Zagreb 1982. — *Hrvat — Matejčić — Prijatelj*, Barok.

ŽNIDAREC, Branimir, arhitekt (Zagreb, 13. XI. 1937). Studij arhitekture završio u Zagrebu 1962 (V. Turina). Djelovao u biroima »Ilijić«, »Trešnjevka« i »Interinžinjerin«. Projektira uglavnom stambene i hotelske zgrade te zgrade javne namjene. Među mnogobrojnim djelima ističu se realizacije: Zavod za kontrolu i ispitivanje lijekova u Zagrebu (1966), bolnica u Otočcu (1969), stambeni neboderi na Trešnjevci u Zagrebu (1970), hotel »Adriatic II« u Opatiji (1971), dječji vrtić u Korenici (1972), hotel »Parentium« u Poreču (1974), stambene zgrade u Dugavama u Zagrebu (1976), hotel u Červaru (1980), stambene zgrade na Slobodini (1984) i u Vrapču (1987) u Zagrebu, sportski centar u Poreču (1985), hotel »Maestral« u Novigradu (1986) te stambene zgrade u turističko-stambenom naselju Gajac na Pagu (1987–96). Sudjelovao je na natjecajima za zgradu radiotelevizije u Zagrebu (s M. i P. Ilijić), prostorno rješenje središta Karlovca (s M. Vodičkom), zapadni ulaz, poslovni centar i hotel na Zagrebačkom velesajmu.

LIT.: *Ž. Čorak*, Stil i karakter suvremenih zahvata u jadranski prostor, ŽU, 1971, 19–20. — *I. Maroević*, Arhitektura sedamdesetih godina u Hrvatskoj, Arhitektura, 1981, 176–177. — Arhitektura u Hrvatskoj 1945–1985, ibid., 1986, 196–199. J. M. M.

ŽRNOVNICA, selo I od Splita. Nastanjena u kasnome neolitiku (lok. *Gradčić*) i u rim. doba. Pod današnjim se imenom spominje već u ispravi iz 1080. U sr. je vijeku bila poznata po mlinovima i solanama. Kada je 1420. Split došao pod vlast Mletaka, Ž. je bila granica između mlet. i tur. teritorija. Od arhit. spomenika ističe se crkva Sv. *Mihovila*, građena u prijelaznome romaničko-gotičkome stilu XIII–XIV. st.; u nju su uzidani starokršć. ulomci. Na župnoj crkvi Sv. *Marije* (1727) iz doba baroka, pregrađenoj u XIX. st., uzidan je reljef s likom jahača, ukrašen pleternim ornamentima; u pločniku crkve nalaze se nadgrobne ploče iz XV. st.

LIT.: *N. Bezić-Božanić*, Žrnovnički spomenici, Prilozi—Dalmacija, 1966. N. B. B.

ŽRNOVO, selo na otoku Korčuli. Prema nalazima u Jakasovoj špilji nad uvalom Rasohatica, okolica je bila nastanjena već u prapovijesti. Crkva Sv. *Vida* spominje se u ispravama od 1300; god. 1446. na crkvi radi graditelj Pavao Marković, a iste god. pregledava radove i majstor korčulanske katedrale Jakov Correr. U luneti portala je reljef Gospe između dvaju svetaca i natpis biskupa Teodora Diedo iz 1617, a u unutrašnjosti na antependiju reljef s tri sveca. U crkvi je uzidan ulomak pleterne ornamentike; oko crkve je groblje s pločama iz XVI. i XVII. st. (ističe se grob obitelji Šegedin iz 1561). — Župna crkva Sv. *Martina* spominje se u ispravama iz 1329; poslije je barokizirana. Među crkv. predmetima bratovštine Sv. *Martina* čuva se pozlaćeno srebrno raspelo iz XV. st., vjerojatno rad domaćega majstora s Korčule. U selu se nalazi nekoliko baroknih kuća s natpisima i grbovima iz XVII. i XVIII. st.

LIT.: *F. Radić*, Starinska crkva Sv. *Vida* na groblju sela Žrnova na otoku Korčuli, VjAHD, 1887, 10 (prilog). — *V. Foretić*, Otok Korčula u srednjem vijeku do 1420. godine, Zagreb 1940. — *M. Gjirović*, Otok Korčula, Zagreb 1968. — *I. Fisković*, Kulturno-umjetnička prošlost Pelješkog kanala, Split 1971. — *A. Fazinić*, Dva gotička srebrna ophodna raspela s otoka Korčule, Peristil, 1986, 29. N. B. B.

ŽUMBERAK, selo u Žumberku. Iznad sela ruševine burga Žumberka (u njem. izvorima *Sichelburgh*). Nakon naseljenja uskoka (poslije 1530) u njemu je bilo sjedište uskočkih kapetana. Izgorio je 1793. — Malena jednobrodna župna crkva Sv. *Nikole* (oko 1645) ima gotički profiliran dovratnik na ulazu i križni svod u svetištu. Župna je kurija podignuta 1744. Nedaleko od crkve stoji barokni zidani poklonac s četveroslavnim krovčićem od šindre, ali je kip iz niše nestao.

LIT.: *Gj. Szabo*, SG, str. 55–56. — *D. Nežić*, Povijest župa i crkvi jastrebarskog dekanata, Zagreb 1939, str. 48–49. — Žumberak, život i kultura (katalog), Zagreb 1985. — *M. Kruhek*, Graditeljska baština karlovačkoga Pokuplja, Karlovac 1993, str. 193, 203. A. Ht.

ŽUNIĆ, Antun, slikar i scenograf (Trst, 8. IX. 1914). Diplomirao je 1936. na Akademiji u Zagrebu (V. Becić). God. 1940–48. bio je nastavnik crtanja u Subotici i Osijeku, potom do umirovljenja 1980. stalni scenograf

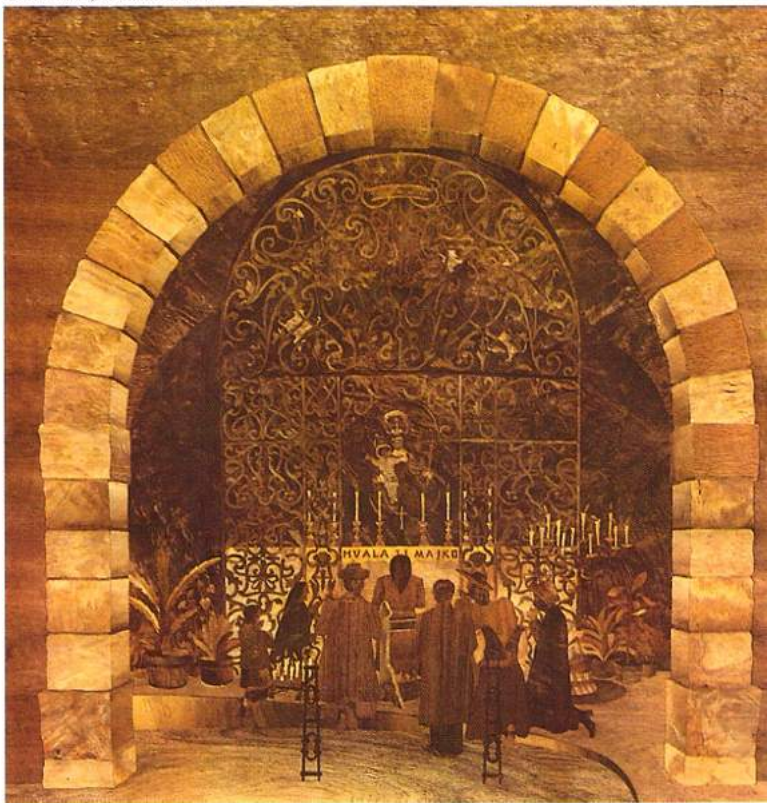
B. ŽNIDAREC, hotel *Adriatic II* u Opatiji

Narodnoga kazališta »Ivan Zajc« u Rijeci. Izradio je više od 200 inscenacija za glazbene i dramske predstave (G. Bizet, *Carmen*, 1950; I. Zajc, *Nikola Šubić Zrinski*, 1951; K. Baranović, *Licitarско srce*, 1954; G. Verdi, *Don Carlos*, 1960; J. Anouilh, *Antigona*, 1973; B. Smetana, *Prodana nevjesta*, 1977). — Slika poglavito mrtve prirode, primorske motive i portrete vjeran figurativnom izrazu i kolorističkom slikarstvu (*Ribe*, 1950; *Šah*, 1959; *New York*, 1970; *Kvarnerski motiv*, 1975; *Iz luke*, 1994). Njegovi crteži tušem su jednostavni i precizni, svedeni na najbitnije (ciklus kazališnih portreta). Radi i kolorirane grafike (*Venecija*, 1963), a od 1962. dekoracije na brodovima. — Samostalno je izlagao u Osijeku (1943, 1947, 1957, 1969, 1970), Rijeci (1953, 1958, 1967, 1979, 1985), Zagrebu (1954), New Yorku (1984), Crikvenici (1985), Ronjgima (1990) i dr. Retrospektivna izložba priredena mu je u Rijeci 1986.

LIT.: *R. Matejčić*, Antun Žunić, Riječka revija, 1967, 4–5. — *Ista*, Antun Žunić (katalog), Crikvenica 1965. — *B. Vižintin*, Antun Žunić (katalog), Rijeka 1986. — Repertoar hrvatskih kazališta 1840–1860–1980, I. i II, Zagreb 1990. V. Fo.

ŽUPAN, Antun, intarzist (Drvar, 14. IV. 1912 — Zagreb, 26. IX. 1983). Završio školu primijenjene umjetnosti 1936. u Zagrebu; od 1947. glavni

A. ŽUPAN, *Kamenita vrata*

arhitekt Zagrebačkog velesajma. Radio je intarzije s figuralnim motivima intimnih formata i tematike te velike alegorijske kompozicije kao dekoracije javnih prostora i brodova. Tonskim komponiranjem raznobojnih vrsta drva ostvario je djela velike izražajnosti (*Krist*, 1940; *Svijet tišine*, 1961; *Lov*, 1962). — Samostalno izlagao u Zagrebu (1954, 1962), Beogradu (1963) i Zurichu (1965).

R.

ŽUPAN, Ivo, arhitekt (Lovinac, 7. VII. 1909). Završio školu primijenjene umjetnosti 1936. i Tehnički fakultet 1958. u Zagrebu. Predavao je kompoziciju i perspektivu na Akademiji u Zagrebu (1948–53). God. 1963–71. živi i radi u Njemačkoj. Samostalno projektirao obiteljske kuće u Zagrebu 1939–45 (Vila Prekrižje, 1939), hotel u Trebinju, 1953, automatsku garažu u Spandau (Berlin), motel »Loreley« na Rajni. Rekonstruirao je i oblikovao interijere u Zagrebu: Matica hrvatskih obrtnika (1938), palača HAZU (1948–49), Moderna galerija HAZU (1951), i dr. Izveo je više izložbenih postava (Izložba srednjovjekovne umjetnosti naroda Jugoslavije u Parizu 1950) i adaptacija hotela (»Palace« i »Esplanade« u Zagrebu, odmaralište »Minjon« u Velome Lošinj). R.

ŽUPANČIĆ, Vatroslav, slikar amater (Karlovac, 1816–1898). Bivio se slikarstvom i drvorezbarstvom. Najuspjeliji je u prikazu krajolika i starih karlovačkih ambijenata u naivnu likovnom izrazu (*Gradska vrata u Karlovcu*; *Mitnica u Rakovcu*).

LIT.: *A. Simić-Bulat*, Slikarstvo u Karlovcu u devetnaestom stoljeću (katalog), Karlovac 1978, str. 10, 20. — *G. Gamulin*, Hrvatsko slikarstvo XIX. stoljeća, I, Zagreb 1996.

ŽUPANJA, grad u Slavoniji na obali Save. U naselju su nađene starohrv. naušnice s koljencem (IX–X. st.), a u okolici je otkrivena nekropola sa žarama iz kasnoga brončanoga doba. — U župnoj crkvi Sv. Ivana

Glavosjeka (1800) uglavnom su očuvani oltari iz vremena gradnje crkve. Među stilskim kućama iz doba Vojne krajine ističe se graničarski drveni čardak (karaula iz XIX. st.), u kojemu je danas smješten Muzej Županje s paleontološko-arheol., pov. i etnograf. zbirkom. — Grad i spomenici znatno su oštećeni u agresiji na Hrvatsku 1991–95.

LIT.: *Z. Vinski*, Starohrvatske naušnice u Arheološkom muzeju u Zagrebu, SHP, 1949. — *S. Gruber*, Arheološka iskopavanja u Županji, Vijesti MK, 1959, 1. — *D. Jurman-Karaman* i *D. Mladinov*, Spomenici kulture između Bida, Save i Spačve, ibid., 1963, 6. A. Ht.

ŽURKOVIĆ, Luka, urar i kipar (Dubrovnik, XV. st.). God. 1444. za novogradnju gradskoga tornja izradio je mjedenu obojenu ploču i pod njom kazaljku mjesečevih mijena. Izradio je i dva drvena, obojena i pozlaćena ljudska lika što su tukli satove. Također je premjestio stroj starijega gradskog sata u novi zvonik.

LIT.: *C. Fisković*, Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947, str. 107. — *N. Bezić-Božanić*, Stari dalmatinski satovi, Mogućnosti, 1966, 10. str. 1110. R.

ŽUVELA, Gorki, slikar (Našice, 2. IX. 1946). Završio Akademiju u Zagrebu 1971 (M. Stančić). Likovni pedagog u Splitu. Pripada prvoj generaciji nove umjetničke prakse (1966–78). God. 1971. izvodi intervenciju na zagrebačkoj uspinjači i prostorima Gornjega grada. Služi se različitim materijalima i nastoji pomiriti tzv. elitne i popularne oblike lik. umjetnosti (*Nezaposlenima ulaz zabranjen*, 1975). Oko 1980. radi crteže na metalnim pločama u koje uključuje i elemente kiča (*Ja i Vi*, 1981). Izrađuje slike, objekte i instalacije u prostoru (*Torzo*, 1986; *Moja monografija*, 1991). Bavi se grafikom i grafičkim oblikovanjem plakata. — Samostalno izlagao u Zagrebu, Splitu, Pirotu, Trogiru, Opatiji, Šibeniku, Dugome Ratu i Milanu.

LIT.: *D. Matičević*, Gorki Žuvela (katalog), Zagreb 1976. — *Isti*, Gorki Žuvela (katalog), Zagreb 1981. — *J. Belamarić*, Gorki Žuvela (katalog), Split 1982. Ž. Sa. i R.

G. ŽUVELA, *Skale u ...*